

Стратегія розвитку спортивно-оздоровчого туризму черкащини

Ганна Чирва

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки та соціально-поведінкових наук,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань,

ORCID: 0000-0003-3791-6111

Олексій Сокіл

здобувач вищої освіти,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань

Спортивно-оздоровчий туризм є складовим елементом загальнодержавної системи фізичної культури і спорту та спрямований на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини шляхом її залучення до участі у спортивних походах різної складності, змаганнях з техніки спортивного туризму, самодіяльних мандрівних туристичних подорожах. Розвиваючись на межі спорту і активного дозвілля в природному середовищі, спортивно-оздоровчий туризм сприяє розвитку внутрішнього активного туризму.

Розвитку туризму в світі, а особливо спортивно-оздоровчого приділяється значна увага і його частка щорічно зростає на 1,5%. Однак, пандемія коронавірусу, в силу ряду очевидних причин, спричинила глибоку кризу і в туристичному бізнесі. Змінилася й світова структура вікового складу туристських потоків. Тепер частка осіб до 30 років, що займається спортивно-оздоровчим туризмом складає більше 40% туристських потоків. Спортивно-оздоровчий туризм розвиває найбільш динамічний і активний елемент продуктивних сил регіону, а тому сприяє підвищенню його ресурсного потенціалу.

Проблеми розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні висвітлювалися з різних позицій такими вченими як О. Бейдик, А. Булашев, М. Гамкало, Ю. Грабовський, А. Дмитрук, В. Кифяк, П. Масляк, Ю. Щур та інші. Дослідження проблем стратегічного розвитку туризму знайшли своє відображення в роботах Н. Алексеєвої, Г. Горіної, Ю. Масюк, Ю. Федотова та інших. Проте, у цих роботах недостатньо розкриті стратегічні напрями розвитку спортивно-оздоровчого туризму на регіональному рівні. Ці основні обставини й обумовили вибір теми наукової роботи, визначили її мету, завдання та структуру.

Важливою складовою частиною державної соціально-економічної політики є розвиток спортивно-оздоровчого туризму в регіонах України. Спортивно-оздоровчий туризм (далі-СОТ)-самостійна й соціально-орієнтована сфера, спосіб життя значного прошарку суспільства; ефективний засіб духовного й фізичного розвитку особистості, виховання дбайливого відношення до природи, взаєморозуміння й взаємоповаги між народами й націями; форма «народної дипломатії», заснована на реальному знайомстві з життям, історією, культурою, звичаями народів, найбільш демократичний вид відпочинку, що характеризується специфічною формою народної творчості, вільним вибором форми власної

активності всіх соціально-демографічних груп населення [1, с. 47-48].

Генеральною метою регіонального розвитку спортивно-оздоровчого туризму є створення в регіонах оптимальних умов для реалізації ефективного спортивно-оздоровчого туристського комплексу, туристичних дестинацій, здатних залучити в спортивний туристський рух якнайбільше громадян України й реалізувати сучасну технологію активного відпочинку, спрямованого на соціальну адаптацію, духовне й фізичне вдосконалення особистості. Така концепція формування місії розвитку є основою для розробки заходів щодо становлення спортивно-оздоровчого туризму, які передбачають об'єднання, державних органів виконавчої й законодавчої влади всіх рівнів, органів місцевого самоврядування, туристсько-спортивних суспільних об'єднань, усіх зацікавлених організацій, а також окремих громадян для формування суспільного блага.

Поставлена мета може бути досягнута шляхом вирішення наступних завдань:

- створення регіональної організаційно-управлінської й фінансової систем у сфері спортивно-оздоровчого туризму, що базуються на механізмах взаємодії державної, суспільної й приватної ініціатив, а також уведенням у дію комплексу конкретних нормативно-правових заходів, що підсилюють відповідальність суспільства й держави за стан і ступінь розвитку СОРТ;

- визначення принципів реконструкції, удосконалення й розвитку міської, приміської та віддаленої від міст та промислової інфраструктури матеріально-технічної бази спортивно-оздоровчого туризму, включаючи засобів розміщення, відпочинку та розваг у регіоні, а також виробництва товарів туристського призначення;

- розширення й кардинального вдосконалення системи диференційованої підготовки фахівців стосовно до основних видів їх професійної діяльності в туризмі, державно-суспільної системи підготовки кадрів для сфери спортивно-оздоровчого туризму; створення відповідних робочих місць із круглорічною зайнятістю; більш активного проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень проблем спортивно-оздоровчого туризму;

- впровадження спортивно-оздоровчого туризму в систему учбово-освітніх закладів і установ будь-яких типів, у спортивно-оздоровчі табори, бази рекреаційно-вакаційного типу, установи санаторно-курортного профілю, на підприємства й організації за місцем проживання громадян;

- створення єдиної бази статистичних даних курортно-рекреаційного потенціалу та культурно-історичної спадщини, природно-ландшафтного краєзнавства й національно-заповідних територій для розвитку спортивно-оздоровчого туризму в регіонах України;

- реалізація регіональних і територіальних цільових програм, законів і інших правових і нормативних актів, спрямованих на створення соціально-економічних умов розвитку спортивно-оздоровчого туризму;

- створення регіональної постійно діючої інформаційно-пропагандистської

й освітньої системи, спрямованої на залучення громадян країни в СОТ на всіх етапах життєдіяльності людини;

- забезпечення мінімальних гарантованих державних соціальних стандартів (послуг) в області СОТ для соціально незахищених категорій і груп населення [1, с. 52].

Успішна реалізація концепції залежить від того, наскільки вживані заходи будуть адекватні тій специфіці й тим особливостям, які властиві туристському спортивно-оздоровчому руху, та виробленню відповідних технологій розвитку.

Побудова технологій туристсько-спортивної й оздоровчої спрямованості повинне базуватися на таких принципах:

- відповідності соціальної значущості, ефективності й масовості руху, ступеня державної підтримки в цій області й створення відповідних фінансових і правових умов, що забезпечують його швидкий розвиток;

- диференційованого підходу до організації заходів щодо розвитку спортивно-оздоровчого туризму, виділяючи в першу чергу масові туристські заходи похідного й змагального характеру для дітей і молоді, що активно використовують природне середовище найбільш доступних і традиційних туристських районів країни;

- консолідації дій органів виконавчої й законодавчої влади всіх рівнів, у тому числі органів самоврядування, організацій, суспільних об'єднань і громадян на розробку й реалізацію комплексних програм, спрямованих на розвиток СОТ;

- використання можливостей спортивного туризму для розв'язку великого числа суспільно корисних і прикладних завдань, що перебувають у сфері інтересів інших міністерств і відомств, у тому числі й для використання можливостей СОТ в комерційному туризмі;

- міжвідомчого керування й розвитку спортивно-оздоровчого туризму, що охоплює усі вікові й соціальні групи населення країни, включаючи дітей, школярів, студентів, сиріт, людей з обмеженими життєвими можливостями, а також родину;

- добре продуманої й зваженої системи забезпечення безпеки при проведенні подорожей, походів, підготовки кадрів та інших заходів спортивно-туристського характеру;

- оптимальної комбінації державних, суспільних і приватних інтересів, реалізованих, можливо, у формі змішаної співвласності при створенні матеріальної бази, системи підготовки кадрів, реалізації інформаційних систем, систем пошуку й порятунку туристів тощо;

- максимального охоплення самими масовими видами СОТ-потенційних аматорів подорожей за місцем проживання, роботи й відпочинку, тобто там, де гостро постають питання профілактики наркоманії, алкоголізму й злочинності;

- використання науково-дослідного потенціалу та розробок у сфері розвитку СОТ, інститутів і федерації спортивного туризму, з наступною їхньою адаптацією до сучасної ситуації.

Регіональний розвиток спортивно-оздоровчого туризму може розбудовуватися на основі консолідації зусиль Уряду України і місцевих адміністрацій щодо стимулювання й просування спортивно-оздоровчого туризму в цільові регіональні програми розвитку. Регіональна стратегія розвитку спортивно-оздоровчого туризму може також проявлятися такими аспектами, як створення нової й поліпшення колишньої інфраструктури та розбудови матеріально-технічної бази, стимулюванні шанувальників туризму до активних подорожей, формування системи маркетингу СОР.

Досліджуючи розвиток туризму в Черкаській області, було виявлено, що зі скасуванням централізованої системи організації туристського відпочинку не були визначені основні позиції й напрямки розвитку туристської індустрії на найближчу перспективу. Проте, привабливість Черкащини як об'єкта спортивно-оздоровчого туризму можна обумовити наступними факторами:

- можливістю проведення міжнародних змагань за різними напрямками СОР (мотокрос, велотуризм, рафтинг тощо);
- розвиненістю мережі транспортного сполучення;
- придатністю сектору готельного господарства (він може розміщати до 40 % від загального потоку ринку спортивно-оздоровчого туризму).

Враховуючи зазначене, основним завданням є формування в даному регіоні конкурентоспроможної туристсько-рекреаційної галузі, спрямованої на розвиток спортивно-оздоровчого туризму, що забезпечує, з одного боку, попит споживачів на туристсько-рекреаційні послуги, а з іншого, соціально-економічний розвиток регіону за рахунок більш повного використання культурно-історичної й природної спадщини.

Першочерговим у реалізації такої концепції є створення оптимальної правової бази розвитку СОР. Стратегія вдосконалення правової й нормативної бази полягає в тому, щоб, крім створення й удосконалення законів з різних аспектів діяльності в сфері СОР, суспільний туристський рух міг брати активну участь у загальній законодавчій діяльності, вносячи відповідні статті та доповнення в закони України, а також на підставі чинних законів розробляти й створювати нормативну базу регіонів для практичної діяльності в сфері СОР.

Діюча пропаганда СОР, ефективна утворювальна просвітительсько-освітня діяльність, що сприятиме оптимальному керуванню галуззю при адекватній правовій і матеріально-технічній базі спрямована на збільшення числа людей, що займаються спортивним туризмом, які ведуть спортивний спосіб життя і позитивно позначиться на зниженні захворюваності й наркотизації, споживанні алкоголю й сигарет, скоєнні правопорушень, надасть дієву допомогу у вихованні, самовдосконаленні й самоосвіті людини, підвищенні його працездатності й виконанні обов'язку із захисту вітчизни.

З іншого боку, сучасний розвиток СОР неможливий без створення розгалуженої інформаційної системи й відкритого інформаційного поля, включаючи відомості про рекреації, спеціалізовані території, єдину систему мит на відвідування природоохоронних зон. Тільки тоді створяться умови для якісної

роботи органів державної статистики в цій сфері діяльності. Повноцінність цього блоку буде також забезпечуватися розробкою, виданням і доведенням до кожного туриста учбово-методичної й іншої літератури по СОТ, журналів, газет і альманахів; великомасштабних карт, схем і спеціальних сторінок у системі Інтернет, що відтворюватимуть динаміку розвитку СОТ.

Таким чином, автори дійшли висновку, що на сучасному етапі формування стратегії розвитку СОТ регіону повинно базуватися на наявних туристичних ресурсах та інфраструктурі.

Для забезпечення розвитку спортивно-оздоровчого туризму в регіоні необхідно вирішення таких питань:

1. Відпрацювати механізм для залучення інвестицій, спрямованих на будівництво нових та реконструкцію діючих об'єктів СОТ, сприяти спрощенню процедури узгодження інвестиційних проектів.

2. Прийняти комплексне рішення відносно виділення земельних ділянок під будівництво спортивно-оздоровчих комплексів та інших об'єктів туристичної інфраструктури.

3. Реалізувати комплекс заходів для розвитку масового внутрішнього туризму, насамперед спортивно-оздоровчого, як чинника формування здорового способу життя та підвищення якості життя громадян.

4. Розбудувати туристську інфраструктуру за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та системи безпеки туристів.

5. Розвивати нові види та напрями спортивно-оздоровчого туризму-екстремального, пригодницького, наддалеких вітрильних та інших подорожей; проведення комбінованих за видами туризму (автомобільного, велосипедного, вітрильного, водного, гірського, мотоциклетного, пішохідного, спелеологічного тощо) подорожей з використання наявних природно-рекреаційних, історико-культурних та кадрових ресурсів країни.

6. Стимулювати розвиток міжнародних змагань із спортивного туризму, що сприятиме загальному розвитку та визнанню туристського руху та становленню його, як галузі економіки України і входженню до світового туристського ринку.

Ключові слова: туризм; стратегічний розвиток; спортивно-оздоровча діяльність; спортивно-оздоровчого туризму.

Список використаних джерел

1. *Организация спортивного туризма. учебн. пособ. / под ред. Ю. Н. Федотова. Москва. Советский спорт, 2010. 35 с.*
2. *Алексеева Н. Ф., Сакун Л. М. Регіональні аспекти стратегії розвитку туристичної індустрії. Економіка. Управління. Інновації. 2012.-№ 2. (8).-URL: http://tourlib.net/statti_ukr/alekseeva.htm.*
3. *Горіна Г. О. Розвиток ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації. автореф. дис. ... доктора економ. наук . 08.00.03. Дніпро, 2017. 43 с. URL: <http://duan.edu.ua/uploads/spetsializovani-vcheni-radi-17/18964.pdf>.*

4. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України . Закон України від 23.03.2000 р. №1602-III URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1602-14> (дата звернення 23.01.2019).
5. Стратегія розвитку Черкаської області на період 2021-2027 роки. URL : <https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01-2021-2027.pdf>
6. Курмаєв П. Ю. Аналіз туристично-рекреаційного потенціалу Черкаської області. Науковий вісник ЧДІЕУ, 2012. № 4. С. 85–88.
7. Офіційний сайт Головного управління статистики в Черкаській області URL : http://www.ck.ukrstat.gov.ua/?p=stat_inform
8. Сайт бронювання готелів. URL: <https://www.booking.com> (дата звернення: 24.04.2021).
9. Черкащині туристичний бум. [Електронний ресурс].-URL : https://ua.igotoworld.com/ua/news/1560_na-cherkaschine-turisticheskiy-bum.htm].